

# HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.  
Abonnementsprijs f 4,- per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.  
Losse nummers f 0,25.

Op Hemelvaartsdag, donderdag 23 mei 1963, is er wederom een

## Landdag

De plaats van onze ontmoeting is de stad **ROTTERDAM**

Het element van bezinning wordt op deze Landdag gebracht door onze landelijk voorzitter, **Dr. J. P. van Praag**, die zal spreken over

## het humanisme voor iedereen

Het kunstzinnige gedeelte van het programma wordt o.m. verzorgd door de bekende Surinaamse voordrachtskunstenaar **Otto Sterman**.

Wij komen bij elkaar in het Groothandelsgebouw, dat naast het Centraal Station ligt en dus voor iedereen gemakkelijk bereikbaar is. De zaal van onze bijeenkomst komt uit op het dakterras, vanwaar men een groots uitzicht heeft en waar men bij mooi weer buiten kan zitten.

De toegangsprijs bedraagt f 2,50, twee à drie consumpties inbegrepen. Voor kinderen beneden de 14 jaar bedraagt de toegangsprijs f 1,50. Voor hen wordt een apart programma verzorgd.

Kaarten Centraal Bureau Oudegracht 152 - Utrecht; giro 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond.

Het programma luidt als volgt:

- |                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 10.00—11.00 uur | Ontvangst van de deelnemers, koffie.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 11.00—13.00 uur | Excursies door Rotterdam, waar men keuze heeft tussen: <ul style="list-style-type: none"><li>a) wandeling door de nieuwe binnenstad, o.a. met bezoek aan het eerste metrostation (!);</li><li>b) busrit door de stad en langs de havens;</li><li>c) bezoek aan Museum Boymans van Beuningen;</li><li>d) bezoek aan het Scheepvaartmuseum.</li></ul> |
| 13.00—14.00 uur | Koffiemaaltijd van meegebrachte boterhammen of ter plaatse bestelde lunch.                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 14.00—15.00 uur | Voordracht en muziek.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 15.00—15.15 uur | Theepauze.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 15.15—16.00 uur | Dr. J. P. van Praag over „Humanisme voor iedereen”.                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 16.00 uur       | Muziek en slotwoord.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |



De Besturen van beide Gewesten  
in Zuid-Holland  
van het Hum. Verbond.

## ALS JE EEN BEETJE AARDIG BENT.....

**H**ebt u dat ook wel eens, dat je soms — omdat de zaken je tegenliepen of zomaar zonder aanwijsbare reden, zeg b.v. 's morgens bij het opstaan al — zo echt, goed de pest in kunt hebben? U hebt daar niet zoveel last van, zegt u? Dan behoort u, dacht ik, tot de gelukkige uitzonderingen. Maar laat mij er u dan iets van vertellen: ik ben er namelijk niet vrij van en je kunt er iets van leren.

Ik heb tenminste geleerd, dat als je zo'n bui hebt, je daar bijzonder voorzichtig mee moet omspringen: één woord, dat er een beetje „buiig” uitkomt en je loopt het gevaar, dat de stemming op je huisgenoten overslaat. Het is vaak net of zo iets besmettelijk is. En zit zo'n stemming eenmaal goed in huis. ... nou ja, daar praat je voor de microfoon natuurlijk niet over door, laat staan op zondagochtend. Laat ik u dan liever iets vertellen van een andere ervaring.

Toen ik een paar jaren geleden op een groot kantoor werkte, had ik daar twee vrouwelijke collega's die het slecht met elkaar konden vinden. Die slechte verstandhouding was niet langzaamaan zo gegroeid, nee, die was zo van de eerste dag af, dat de jongste op het kantoor verscheen. Bij de eerste ontmoeting was het meteen al mis. De jongste, wat onwennig, stelde zich bij die gelegenheid aan de oudste niet voor, maar had zich wat stijf en schutterig afgewend. De oudste, zeer gesteld op ponteneur en waardigheid, had dat niet geapprecieerd en had — zoals ze het zelf naderhand uitdrukte — dat wel even laten merken. Van dat moment af heb ik geen van tweeën ooit aardig tegen de ander zien doen. Hun houding was bepaald. Die lag om zo te zeggen sindsdien meer in het vlak van „dat mens” tegenover „dat mens” dan in het vlak van mens tot mens.

Er is nog een verhaal, dat ik u wil vertellen. Het gaat over mijn buurjongetje, Pieter. Pieter heeft grote bewondering voor een andere, al wat oudere jongen, die ook in de buurt woont, grote Jan. In de ogen van Pieter is grote Jan een held, een voorbeeld, waar je tegen opziet, maar dat je ook zou willen navolgen. Grote Jan heeft namelijk onlangs een klein hondje, dat in de vijver was gevallen en niet de kant op kon klimmen, uit het water gehaald. Jan is dus een redder en bovendien is Jan populair en sportief, hij voetbalt goed en zo nog meer. Pieter zou dan ook dolgraag nader kennismaken met grote Jan. Maar ja, je kunt zo'n held, die bovendien in jaren ook nog al wat boven je uitsteekt, maar niet zo maar benaderen. Nu wilde het geval, dat de moeder van Pieter dezer dagen een boodschap had voor Jan en wetend van haar zoons bewondering vroeg ze hem, of hij die boodschap zou willen overbrengen. Nou, of Pieter dat wilde! Dit was zijn kans, zijn kans om nader met grote Jan in contact te komen. Stralend vertrok Pieter. Heel wat minder stralend kwam hij niet lang daarna weer terug. „Was

Jan niet thuis?”, vroeg zijn moeder. Ja, Jan was wel thuis geweest en Pieter had de boodschap overgebracht. Wat was de reden dan, dat Pieter blijkbaar een tikje ontgoocheld weer terugkeerde? Was Jan niet aardig geweest? Nee, dat was het ook niet. Jan had heel correct gevraagd of Pieter zijn moeder voor de boodschap wilde bedanken. De reden van Pieters teleurstelling was, dat grote Jan alleen voor de boodschap belangstelling had getoond en niet voor Pieter. Pieter had geen contact kunnen aanknopen, hij was zijn held niet nader gekomen. Wat wilde ik nu met deze drie verhaaltjes vertellen?

Ik wilde u laten zien hoe sterk de mensen op elkaar reageren, hoe bijzonder nauw het in de ontmoeting van de ene mens met de ander vaak luistert en hoe weinig er vaak voor nodig is een menselijke verhouding, soms grondig en voor lange tijd te bederven of onmogelijk te maken.

Wat ik u ook wilde laten zien, is, dat de wijze, waarop de ene mens de ander tegemoet treedt diens reactie mede bepaalt, dat de houding van de ene vaak een soortgelijke houding bij de ander oproept, dat de gezindheid, waarin we een ander mens benaderen, aanstekelijk kan zijn.

Er is nog iets, waar ik in dit verband uw aandacht op wil vestigen. Die beide collega's, waar ik u van vertelde, hadden in werkelijkheid beiden gelukkig andere mensen, waarmee ze het wel konden vinden. Gelukkig, want het had ook anders kunnen uitpakken. De jongste kwam daar voor het eerst op dat kantoor, zij kwam ook voor het eerst in die stad, waar dat kantoor stond, en ze kende daar geen mens. Stelt u zich voor, dat haar ontmoetingen met andere mensen ongeveer net zo waren verlopen, als deze, en zij zou volmaakt eenzaam in die stad zijn blijven staan.

Zo'n vaart zal het wel niet lopen, zult u misschien zeggen, het zou toch wel een wonder zijn, als het haar in al haar ontmoetingen precies zo zou zijn vergaan. Of dat wel zo'n wonder zou zijn? Ik weet het niet. Natuurlijk reageert niet iedereen op een schutterige kennismaking op dezelfde manier, als die wat zure collega in dit geval, maar maken we het in het algemeen diegenen, die maar moeilijk aansluiting bij hun medemensen vinden, zo gemakkelijk?

De praktijk van onze tegenwoordige samenleving bewijst, dat daar veel aan mankeert. Een van de kwalen van onze tijd is een tekort aan menselijk contact. Tekort aan menselijk contact in ons overbevolkte land met

---

### personalia

Mevrouw C. M. WARBURG-van RIJN. Geboren in 1932 te Den Haag. Gehuwd. Voordien werkzaam geweest als ambtenaar op het departement van Verkeer en Waterstaat.

zijn moderne communicatiemiddelen en zijn ingewikkelde samenleving, waarin we doorlopend op alle mogelijke manieren met andere mensen te maken hebben? Het klinkt haast paradoxaal. Toch is het dat allerminst. Want het gaat niet om al die onpersoonlijke, vluchtige en oppervlakkige contacten, die we dagelijks bij tientallen hebben: in ons werk met het publiek en met de collega's, thuis met de buurtgenoten, die we uit de verte groeten, met de bakker, de melkboer, de glazenwasser en met al die mensen, die we van aangezicht kennen. Dergelijke contacten zijn er genoeg, hoogstens te veel. Het tekort bestaat in het echte menselijke contact, het persoonlijke contact met de mensen, die we niet louter van de buitenkant maar van binnen kennen, die we kennen niet alleen om wat ze doen of om waar ze wonen, maar om wat ze zijn, de mensen, waar we het gevoel hebben een beetje bij thuis te horen en vooral ook die enkelen, die ons bijzonder vertrouwd zijn, waar we met onze persoonlijke dingen heen kunnen en waar we op kunnen rekenen, als er eens wat aan de hand is. Aan dat echte menselijke contact, daar ontbreekt het vaak aan.

We kennen daar ook allemaal wel voorbeelden van. Ieder kent in zijn omgeving wel van die mensen, die overal zo'n beetje buiten staan, die nergens schijnen bij te horen en waarvan het, als ze eens in een kring van mensen verkeren, nog net zo is, of ze er niet helemaal schijnen bij te passen. En wie heeft tegenwoordig niet wel eens gehoord de klacht van mensen, die in een andere plaats zijn gaan wonen of in een ander wijk van dezelfde stad, dat ze maar slecht kunnen wennen in hun nieuwe omgeving?

Dat zijn voorbeelden, die voor ieder zichtbaar zijn, maar zo zijn er veel meer, ook die minder duidelijk in het oog springen.

Wat doen we daar nu aan? Aan die — wat men wel noemt — vereenzaming van de mens in de hedendaagse samenleving? Wat daar in het algemeen aan wordt gedaan, wat er aan kan gebeuren en wat men er aan zou moeten doen, daarover zal ik het met u niet hebben. Dat laat ik liever aan anderen over, die deskundiger zijn op dit gebied dan ik.

**W**aar ik u iets over wil zeggen, dat is alleen een enkel ding, waaraan we als gewone mensen in dit verband kunnen denken.

In die drie verhaaltjes, waarmee ik dit praatje begonnen ben, heb ik u laten zien, hoe weinig er vaak voor nodig is een menselijke verhouding te bederven en in welke sterke mate het van onze manier, waarop we de ander tegemoet treden, kan afhangen of de weg naar menselijk contact geopend wordt. Nu, als we nu door kleinigheden in onze houding, zelfs door louter onverschilligheid menselijk contact kunnen afsnijden, zou het dan ook niet mogelijk zijn met even geringe middelen, bijvoorbeeld alleen een beetje aardig zijn, een heel stuk menselijke verstandhouding te helpen bevorderen? Als we een beetje aardig zijn... zou dat alleen al niet helpen?

Ik hoor u in gedachten al tegenwerpen, dat dat toch wel al te naïef is voorgesteld. Als het zo gemakkelijk was, dan bestond er helemaal geen eenzaamheidsprobleem; in werkelijkheid zijn de zaken zo eenvoudig niet. Als u zo zou denken, dan ben ik het niet met u eens. Ik geloof, dat de zaken wel zo

eenvoudig zijn. Verstaat u mij goed: ik zeg niet dat u in uw eentje door vriendelijk te zijn het eenzaamheidsprobleem kunt oplossen. Ik heb over het oplossen van dat probleem niet gesproken; daar zijn de deskundigen voor. Maar ik zeg wel, dat het verschil maakt, als u uw medemensen aardig bejegt. Zo goed als het verschil maakt als u onvriendelijk of alleen maar onverschillig optreedt, zo goed maakt het ook verschil als u aardig bent, wanneer u medemensen ontmoet.

Trouwens, ieder weet dat uit eigen ervaring. Wanneer je een zakelijke ontmoeting hebt met iemand, die je nog niet eerder ontmoette, en hij komt je op een open en vriendelijke manier tegemoet, dan maakt dat verschil. Het helpt de ontmoeting vlotter te doen verlopen. En als je als vreemde in een kring van mensen komt en men ontvangt je daar bijzonder hartelijk, dan voel je je eerder in die kring thuis en je bent zelf ook geneigd je van je vriendelijkste kant te tonen.

Zoals dit voor ons zelf verschil maakt, zo maakt het dat ook voor een ander, zeker als die ander iemand is, die uit zich zelf moeilijk contact met zijn medemensen legt. Hij zal een hartelijke bejegening des te meer waarderen en misschien eerder geneigd zijn eigen schuchterheid in de ontmoeting met anderen af te leggen. Ook dat zien we om ons heen. Denk maar aan die mensen, waarvan men zegt: „Oh, die, dat lijkt zo'n stugge vent, maar als je hem eens een keer buiten zijn werk meemaakt, is hij reuze geschikt". Algemeener gezegd: als iemand in een kring, in een sfeer verkeert, die hem ligt, waar hij zich thuis voelt, dan is hij aardiger, d.w.z. hij komt als mens beter tot ontplooiing. Want daar gaat het om: wat wij aardiger zijn noemen, is in wezen een heel stuk menselijkheid. Menselijkheid in de zin van menselijk optreden en menselijkheid in de zin van menselijke ontplooiing van degene, die op de door dat optreden geschapen sfeer reageert.

Dus, als je een beetje aardig bent, dan maakt dat verschil in menselijkheid én van degene, die aardig is én van degene, die dat aardig-zijn ervaart.

Misschien maken enkelen van u toch nog een tegenwerping. Namelijk, dat u helemaal niet onvriendelijk bent tegenover uw medemensen, in elk geval niet als daar geen aanleiding voor is. Dat is best mogelijk. Maar er zijn zeker talloze ontmoetingen met mensen, waarin we ook niet wel vriendelijk zijn. In heel veel gevallen zijn we — u en ik — vriendelijk noch onvriendelijk, we zijn onverschillig of gereserveerd, d.w.z. óf we reageren op de ander volmaakt onpersoonlijk óf we houden onze gevoelens voorlopig voor ons: in afwachting of die ander misschien van zijn kant vriendelijkheid zal tonen. Maar laten we ons niets wijs maken: de beste manier om die ander zijn vriendelijke gevoelens te doen tonen is zelf vriendelijk te zijn. Wat voor een boze bui en onaardig optreden geldt, geldt ook hier: menselijke gevoelens zijn vaak aanstekelijk.

Wilt u met mij de les trekken en een beetje aardig zijn? Mensheidsproblemen er mee oplossen zullen we niet, maar verschil maakt het wel. En er zijn mensen te over, die naar een beetje menselijke hartelijkheid snakken. Wat dunkt u?

C. M. WARBURG-VAN RIJN

# WAT DOEN DE HUMANISTEN IN INTERNATIONAAL VERBAND

W weet u wat humanisten zijn? Tien tegen één dat u daar wel een voorstelling van heeft. Misschien een beetje vaag, maar u weet toch wel waar u ze plaatsen moet, nietwaar? Mensen die buitenkerkelijk zijn en aan het geestelijk leven van de buitenkerkelijken een eigen gezicht willen geven. En allicht schieten u een paar humanistische activiteiten te binnen: bijeenkomsten, maatschappelijk werk, geestelijke verzorging; en u denkt aan leger, gevangenis, en ook aan de gewone samenleving, waarin honderden humanistische vrijwilligers en beroepskrachten dagelijks bezig zijn. Maar nu vraagt u misschien: Bestaat zo iets nu ook in andere landen, en wat doen die humanisten daar dan? Laat ik u maar meteen vertellen, dat er inderdaad in andere landen ook humanisten zijn en zelfs humanistische organisaties, net als in ons land. De organisatie van het moderne humanisme is in Nederland zelfs vrij laat ontstaan. In Amerika en Engeland dateren de humanistische groeperingen al uit de vorige eeuw. Die oudere organisaties zijn daar meestal gesticht door oud-predikanten, zoals bij ons De Vrije Gemeente in Amsterdam. Maar ook na de eerste wereldoorlog zijn er moderne humanistische groeperingen tot stand gekomen en in de laatste jaren zijn er overal verspreid allerlei humanistische groepen. Niet alleen in vele Europese landen, maar ook in Zuid Amerika (bv. Mexico), Azië (India, Japan, Zuid Korea) en Australië. Elders zijn er talloze enkelingen, die in contact staan met het internationale humanistische bureau in Utrecht. (Tussen twee haakjes: Vindt u het niet opmerkelijk dat zowel de humanisten als de vrijzinnig-christenen hun internationaal bureau in Nederland hebben, terwijl enkele vooraanstaande figuren uit de Wereldraad van Kerken ook Nederlanders zijn?)

Maar u heeft gevraagd: Wat doen die humanisten nu eigenlijk? En daarover wil ik u iets vertellen. Om te beginnen zou ik kunnen zeggen, dat ze publiceren; als humanisten in eigen tijdschriften en publicaties. Maar ook op allerlei speciale gebieden. U heeft wellicht wel eens gehoord van Huxley, niet de schrijver, maar de bioloog, die heel wat geschreven heeft over het moderne mensbeeld. En anders bent u de naam van Erich Fromm wel eens tegengekomen met zijn boeken als: De Zelfstandige Mens, De Angst voor de Vrijheid, e.d. Zo zou ik nog wel even kunnen doorgaan. Het waren dikwijls ook humanisten die onze ogen geopend hebben voor het stralingsgevaar van de atoombom, of die in de voorste gelederen staan bij de bestrijding van de honger in de wereld. Op die manier leveren ze hun bijdrage aan de meningsvorming in de wereld en ook aan de bevordering van meer menselijke verhoudingen. Maar ik kan me voorstellen, dat u intussen zegt: Ja zeker, maar wat dóen ze nu eigenlijk? U bedoelt natuurlijk in humanistisch verband in de praktijk van alle dag. Ik begriep uw vraag en ik wil er graag op in gaan. Het is trouwens heel interessant te zien hoe de humanistische gedachte in verschillende landen tot verschillende activiteiten aanlei-

ding geeft. Daarbij is steeds dezelfde idee van de zelfstandige mens, die een eigen menselijke verantwoordelijkheid draagt de leidende gedachte.

De geestelijk raadsman, op wie in Nederland jaarlijks duizenden een beroep doen in hun zorgen en moeilijkheden, vinden we ook elders terug. In Duitsland heet hij spreker, in de Verenigde Staten leider (dat woord kunnen ze daar nog gebruiken; Hitler was blijkbaar te ver weg). Anders dan hier heeft de spreker of leider ginds ook de taak de bijeenkomsten van humanisten toe te spreken; in Duitsland dankt hij daaraan blijkbaar zijn betiteling. Maar ze staan ook wel degelijk ter beschikking van leden en niet-leden die hun levensvragen met ze bespreken willen. In Amerika geeft de leider ook vaak les aan de Zondagschool; dat is een typisch Amerikaans instituut, waaraan trouwens ook anderen dan de leider lesgeven. U weet waarschijnlijk wel, dat de kerk in Noord-Amerika een sociale instelling is, een soort club die de maatschappelijke verbanden van de leden in sterke mate bepaalt. Daarom wordt van iedereen verwacht dat hij lid is van zo'n „club”; en als hij buitenkerkelijk is dan maar van een humanistische club. Nu hebben de kerkgenootschappen allemaal hun zondagschool voor de kinderen. Maar waar moeten de buitenkerkelijke kinderen nu heen op zondag? Als ze niets hebben voelen ze zich licht buitengesloten. Zo is de humanistische zondagschool ontstaan, die blijkbaar in een sterk gevoelde behoefte voorziet. Ik weet zelfs van een plaats in de Verenigde Staten, waar een humanistische gemeenschap is tot stand gekomen, alleen om een zondagschool te hebben voor de kinderen. Toen die er eenmaal was, kwamen de ouders ook regelmatig bijeen, en het voordeel is dat ze meteen weten waar hun kinderen te laten als ze de bijeenkomsten bezoeken.

U weet misschien wel dat dit humanistische vormingsonderwijs ook elders voorkomt, zij het niet op zondag. In Nederland opent de mammoetwet de mogelijkheid van humanistische vormingscursussen bij het voortgezet onderwijs, als er ouders zijn die dit voor hun kinderen wensen. Daarvoor is het Centrum voor Humanistische Vorming opgericht, dat wil bevorderen dat kinderen uit niet kerkelijke gezinnen ook „iets” te horen krijgen, zoals dat heet. Men kan zich voor f 3,75 per jaar daarbij laten inschrijven.

---

## **brievenbus**

Op 2 mei overleed vrij onverwacht de Heer D. G. de Jong, die zich vrijwillig had belast met de organisatie van „De Brievenbus”. In verband hiermee, verzoeken wij de deelnemers geen correspondentie meer aan zijn adres te richten. Deze activiteit is hiermede voorlopig gestaakt. Onze hartelijke deelneming gaat uit naar zijn echtgenote en kinderen.

DE ADMINISTRATIE.

Maar ook in andere landen komt het voor. In België kent men de moraallessen, en ook in Duitsland worden dergelijke cursussen veelvuldig gegeven. In Frankrijk zorgt de met de Humanistische Internationale verbonden Ligue de l'Enseignement voor allerlei soorten vorming, vacatiecursussen, e.d., ook voor volwassenen. In Noorwegen kent men weer iets anders: namelijk de z.g. burgerlijke bevestiging. Met name in Oslo worden jaarlijks duizenden die net meerderjarig geworden zijn „aangenomen” in een burgerlijke, humanistische gemeenschap; en het is telkens een gebeurtenis die diepe indruk maakt op alle betrokkenen.

**M**aar hoe zit dat nu allemaal in de Oosterse wereld? Dat is een voor de hand liggende vraag. Tot nu toe spraken we over Amerika en Europa. Hoe ligt het in Azië? Laat ik India als voorbeeld nemen. India is een werelddeel op zichzelf, maar in verschillende delen hebben humanistische groepen invloed. Hun opvoedingswerk begint van de grond af. Letterlijk dikwijls, want de eenvoudige grondbewerking is vaak het uitgangspunt van hun bemoeienissen. Meer nog dan elders is het humanistische werk daar met het dagelijks leven verweven. Overal in de wereld staan humanisten vooraan in allerlei praktische activiteiten: in de strijd tegen rassendiscriminatie en schending van mensenrechten, in de bewegingen voor volkshuizen en schoolhervorming (de Amerikanen hebben zelfs eigen scholen), voor maatschappelijk werk en geestelijke volksgezondheid. Maar in India geven ze ook leiding aan plattelandscööperaties en dorpsgemeenschappen, dragen ze hun deel bij in de bestrijding van bijgeloof en de opheffing van analfabetisme. Onvoorstelbaar groot zijn de taken, waarvoor enkelingen, verspreid over een heel werelddeel, zich inzetten met opoffering van hun eigen tijd en geld. Op het ogenblik wordt in de provincie Bihar een wederopbouw project voorbereid, dat uitgevoerd zal worden in het kader van Anti-Honger-Campagne van de Wereld-Voedsel-Organisatie. Vele humanistische organisaties steunen dit project, zoals b.v. de Engelsen een schoolproject hebben opgezet in Beetsjoeanaland in Afrika.

**M**aar de internationale humanistische beweging staart zich niet blind op deze paar projecten. Ze beseft heel wel dat ze een wijdere taak heeft in de steun naar haar beste vermogen aan de internationale organen van de Verenigde Naties in het algemeen. De humanisten steunen de Wereld-Voedsel-Organisatie waar ze maar kunnen. De wereldunie is toegelaten als organisatie met raadgevende stem bij de Unesco en wordt meermalen uitgenodigd haar advies te

geven in zaken die bij de Verenigde Naties aanhangig zijn op het gebied van mensenrechten, discriminatie, e.d. Ook daarvoor zijn vele medewerkers nodig die meestal vrijwillig hun tijd geven voor de bestudering van de vraagstukken, het opstellen van rapporten en de vertegenwoordiging tijdens de officiële zittingen. Op die manier krijgt ook internationaal het buitenkerkelijke humanisme stem en gestalte. Niet zozeer door het overweldigende aantal — want de humanistische organisatie is maar klein — maar veeleer door verantwoordelijkheidsbesef en toewijding. En daarbij voelt het zich gesterkt door het besef, dat miljoenen in de gehele wereld, hoewel niet uitgesproken en georganiseerd, in de gedachte van het moderne humanisme de uitdrukking zien van hun levenskijk en hun verlangens. Want als de humanisten met opoffering, toewijding en gevoel voor verantwoordelijkheid doen wat ze kunnen, dan is dat toch niet om het doen zelf als een soort tijdverdrijf. Maar dan is het, omdat ze beseffen in een verwarde en onzekere wereld in overgang iets tot uitdrukking te brengen dat ontelbaren voor ogen zweeft; in de hoogontwikkelde landen van het westen, maar niet minder onder de ontwakende volkeren van Azië en Afrika. En dat is geen onbelangrijke zaak, want de spanningen in de wereld zijn niet alleen van militaire aard; ook niet alleen politiek-economisch; maar daarachter en daaronder vindt een menselijke worsteling plaats: de worsteling om een mens-zijn, dat past in deze tijd, en dat zijn zin in zich zelve draagt. Dat is de achtergrond van al dit humanistische doen, die er kracht en betekenis aan geeft: het pogen te antwoorden op de vraag naar echte menselijkheid die ons verzoenen kan met het bestaan.

Nu zegt u misschien, zoals zovele anderen: Kijk, dat vind ik nu de moeite waard, dat internationale humanisme, dat zou ik wel willen stemmen. Dat kan ik uiteraard alleen maar toejuichen. Want een sterke internationale beweging is nodig om de vele taken goed te vervullen. Maar een sterke internationale beweging is er alleen maar, als de nationale organisaties, waaruit zij bestaan sterk zijn. En deze zijn alleen maar sterk door de sterkte van hun leden en hun aanhang. De kracht van het internationale humanisme is de kracht van iedere humanist afzonderlijk. En zo is ook dit praatje een appèl aan ieder wie het humanisme iets te zeggen heeft persoonlijk. Een appèl om te werken, zolang het dag is, om echt levend mens te zijn en daarvoor — ook organisatorisch — verantwoordelijkheid te aanvaarden. Dat verstrekt de zaak van de menselijkheid. En het verrijkt, wie weet, ons zelf.

J. P. VAN PRAAG.

### **lezingen voor de radio**

zo. 19 mei VARA 9.45 uur: H. G. Cannegieter: „Hebt u ook kinderen?”

zo. 26 mei VARA 9.45 uur: U. J. Rutgers: „Groeit de techniek de mens boven het hoofd?”

zo. 2 juni VARA 9.45 uur: I. Spetter: „Hoop, zonder illusie”.

## VERHUIZEN

Voorzover ik mij kan herinneren heb ik, die u hier toch al deelgenoot heb gemaakt van zoveel huiselijke zorgen en besommeringen, nog nimmer gewag gemaakt van het verschijnsel verhuizen. Wellicht spruit deze nalatigheid voort uit het feit, dat het verhuizen, zolang het Humanistisch Verbond en de Luisterkring met zijn orgaan bestaan, een bezigheid is, die men slechts onder zware druk verricht, waarbij men dan nog op de tegenwerking van vele autoriteiten mag rekenen.

Voor de jongere lezers — waaronder ik dan in dit verband versta allen die 45 jaar of jonger zijn — deel ik mee, dat dit niet altijd zo is geweest. Mogelijk hebben zij uit mondelinge overlevering of oude folianten kennis genomen van de tijden, waarin de huiseigenaar beleefd met de versleten hoed in de hand kwam vragen, of gij alsjeblieft in zijn riante woning wilde trekken. Men vroeg dan op barse toon naar de huurprijs. De man bood zijn landhuis aan voor zeg twaalf gulden in de week. „Belachelijk! Voor zo'n krot!”

Hij was dan bereid enige tijd van het innen der huurpenningen af te zien. Of omvangrijke verbouwingen aan te brengen. Of een deel van de stoppering voor zijn rekening te nemen. In elk geval werd het hele huis van binnen en van buiten geschilderd en hij kwam persoonlijk aandragen met stalenboeken om u lekker te maken met kostbare behangsels.

Ah, dat was nog eens een tijd! Ik mag zeggen, dat ik er ruimschoots van heb geprofiteerd. Ik ben begonnen in een eenvoudig vrijstaand vijfkamerwoninkje met een aardig lapje grond, waar de melde, het herderstasje en velerlei ruderaliën welig tierden. De huurprijs bedroeg zes gulden per week plus water. Na enige tijd betrokken wij met ons groeiende gezin een middenstandswoning, die niet minder dan f 11,— deed. Maar die was dan ook gloednieuw en van alle gemakken voorzien. Daar hebben wij zeven maanden gewoond. Toen betrokken wij een landhuis met een akker. Dat was weer een tientje goedkoper in de maand. Het lag tegenover een wielersbaan, waarop men vanuit de slaapkamer een alleraardigst gezicht had. Het sportgebeuren werd opgevrolijkt met muziek die vastgelegd was op vijf grammofoonplaten, elk met een speelduur van omstreeks acht minuten.

Aangezien de sportiviteiten elke zondag rond vijf uur in beslag namen, vernamen wij welkelijks ongeveer achtmaal het gehele repertoire. Daarbij was zeer oneigenlijk ook het befaamde Dagen, Uren, Maanden, Jaren, Vliegen Als Een Schaduw Heen. En dat, terwijl het midden in de zomer was. Merkwaardig was tevens, dat deze constatering, die ik altijd voor waar had gehouden — zelfs in de zomer! — door de eindeloze herhaling minder waar begon te worden. Weldra waren de zondagen niet meer om te komen door het dreunende gedreun. Verontwaardigd zegden wij de huur op.

Andermaal trokken wij in een eenvoudige

woning, die echter altijd nog vier slaapkamers en een zolder bevatte en waar een aardig tuintje bij was. Goed, het was geen landhuis, maar de huur bedroeg dan ook slechts f 14,50 per maand. De eigenaar meende, dat dit toch wat veel was en na enige tijd deed hij er uit eigen beweging nog twee gulden af.

In dit huis liggen enkele van de beste jaren van ons leven. Jammer was alleen, dat in de buurt enkele lieden woonden, die op min oorbare wijze aan de kost trachten te komen. Dat een paar deuren verder een smokkelaar woonde, die op klaarlichte dag met een armvol nummerborden in zijn auto stapte, deerde ons persoonlijk niet. Maar toen een andere buurtgenoot onze vensters forceerde en met de contanten op de loop ging, die wij dank zij de civiele huurprijs hadden overgespaard, besloten wij te vertrekken. Als men weinig huur betaalt en de rest wordt gestolen schiet men immers nog niets op.

Wij probeerden het nog eens met een landhuis. Een manufacturier in ruste had een hele serie alleraardigste woningen laten zetten met allemaal verschillende dakvensters, nu eens ronde, dan weer vierkante of driehoekige. Zes vertrekken, voor- en achtertuin, uitzicht op kasteel met park, golvende graanvelden, aangename bosschaadjens. Het lekte weliswaar als een zeef, maar daar werd wat aan gedaan. Vervolgens verkocht de manufacturier het voor f 4000,—. Maar gelukkig had hij juist aan de overkant iets dergelijks laten zetten, waar wij haastig introkken. Uitzicht als boven, zes vertrekken, serre, garage en 1200 m<sup>2</sup> aardappelland met 24 vruchtbomen.

Vervolgens vier vertrekken en één vruchtbom. Om kort te gaan — ik mag hier en daar een woning hebben overgeslagen — in tien jaar tijds hadden wij zeven woningen gehad.

Toen kwam de oorlog en vervolgens de vrede. Ik behoef u verder niets te zeggen. Men kijke slechts naar de verkiezingsprogramma's van alle partijen: Meer woningen, meer woningen, meer woningen. Een nobel streven! En uiteraard noodzakelijk. Dat bespeuren wij, nu wij genoopt zijn naar een andere woning om te zien. Wij veradverteren kapitalen. Wij maken plannen voor drie-, vier- en vijfhoekswoningen, die onveranderlijk schipbreuk lijden, doordat een der deelhebbers zich om enige reden terugtrekt. Wij nemen allerlei onbewoonbaar te verklaren woningen in ogen-schouw. En soms wordt ons een waarlijk heerlijke woning aangeboden, die dan f 70.000,— kost, K.K. Of een nieuw te bouwen flat in Sint Oedenrode of Warffum, waar wij niet moeten zijn. De huiseigenaren met deftige sneehoeden en grote sigaren bekken ons bars af en gaan liever een keer van hun geloof, dan dat zij ook maar één streek verf op hun bezit laten smeren. Ik wil hiermee maar zeggen, dat huurders en huiseigenaren vaak tegengestelde belangen hebben. En in het huidige tijdsgewricht liggen de huurders aan de achterste speen, om het maar eens agrarisch uit te drukken.

H. H.

„Ken uzelf” — een prachtige en nuttige raad; jammer alleen dat de Ouden nooit op het idee zijn gekomen het middel aan de hand te doen hoe deze raad op te volgen.

TSJECHOW.